

ANGLIAI ERZSÉBET 1601-ES SZEGÉNYTÖRVÉNYE

Törvény a szegények helyzetének javításáról*

„I. Iktattassék törvénybe jelen országgyűlésünk akaratából, hogy valamennyi egyházközségben a presbiterek, nem különben, négy, három vagy két tekintélyes gazda – a szerint, hogy az ottani község nagyságára tekintettel hányan találtnak ilyenek –, kiknek is megválasztása évente *Húsvét* hetében avagy a *Húsvétot* követő hónapban megyjük két avagy több békebírájának személye s pecsétje által megerősítve történjék, (melly békebírák közül legalább az egyik a kiválókak között tartassék számon, s a mondott egyházközségben vagy választókerületben, illetve annak közelében lakjék), neveztessenek ki az egyházközség szegényeinek felvigyázóivá. Hozzanak pedig ezek, mind a hányuk avagy többedmaguk – a fennebb említett két avagy több békebíró jóváhagyását bírván – időről időre olly intézkedéseket, a mellyekkel munkára foghatják azon gyermekeket, kiknek szülőt mondott presbiterek és felvigyázók vagy többedmaguk a gyermek eltartására képesnek nem tartják. És fogassanak munkára azon személyek mind, akár házasok légyenek, akár nem, kik enmagukat ellátni nem képesek, s nem bírnak olly iparral, rendszeres foglalatossággal, mellyel megélhetésükről gondoskodhatniak. És gyűjtessék össze a mondott egyházközség mind valahány lakosára, papra és lelkészre, és minden ház- és földtulajdonosokra, tized- és dézsmaszedőkre, bányabirtokosokra és az áruba bocsátható erdőrészek tulajdonosaira a jónak látott mértékben kivetett adóztatásból befolyt summa révén hetenként (vagy más időközönként) elegendő mennyiségű len, kender, gyapjú, fonal, vas és más szükséges eszközök és anyagok, a mellyekkel a szegények munkára foghatók. Fordítassék ugyancsak elegendő pénz a szegények közt lelhető sánták, maguktehetetlenek, aggok, világtalanok és más hasonlóan munkaképtelenek szükséges megsegítésére, valamint arra, hogy a község képességei szerint a szegény gyermekek inasnak adathassanak, ezenfelül a község által megfelelőnek látott módokon rendelkezéssék a mondott termények felől és az adott helység ügyeiben.

II. A presbiterek, s a két avagy több békebíró által a fennebbi mód jóváhagyottan választandó felvigyázók pedig, legalábbis kiket közülük betegkór vagy egyéb igaz ok nem hátráltat, találkozzanak az év mindegyik havában legalább egy alkalommal, egy *Vasárnap* délutánján, az istentisztelet végeztével a község templomában, hogy fontolóra vegyék, milly derék rendet szabjanak az ügyek intézésében, illő

* *Forrás:* The Elizabethan Poor Law of 1601. In: John W. Landon: The Development of Social Welfare. *Human Sciences Press*, New York, 1986. 161–175.

rendet tartván községükben; (ii) megbízatásuk évének vége elérkezvén, s az új felvigyázók a mondottak szerint megválasztatván, négy napon belül készítsenek s továbbítsanak a mondott két békebírónak hív és pontos elszámolást minden hozzájuk beérkezett, avagy általuk kirótt s bé nem folyt pénzösszegekről, valamint minden náluk maguknál leledző vagy a munkára fogott szegényeknek kezeikhez által adott anyagokról, illetve minden másról, a mi Hivatalukat illeti, (iii) fizessenek és számoljanak le aztán minden kezükön lévő pénzt a mondott presbitereknek és a feljül írt módon újonnan választott felvigyázóknak; (iv) az ki pedig jogos indok nélkül elmaradna a mondott célra kijelölt havontai gyűlésekről, avagy hanyagolná hivatalát, netán az említett döntések végrehajtását, melyeket a békebírók jóváhagyásával hoztak, büntetésül rőjon le minden illy vétségért vagy mulasztásért húsz shillinget.

III. Iktattassék szintűgy törvénybe, hogy ha az említett békebírók azt találnák, hogy egy adott egyházközség lakói nem képesek a feljül írt célokra elegendő pénzt a közösségen belül összegyűjteni, úgy a mondott két bírónak azon megyekörzeten belül, hol az adott község van, bármelly más községben vagy községen kívül jogában áll adót felbecsülni, kivetni és gyűjteni, miként az fentebb írva vagyon; s e törvény szándéka szerint a másik egyházközség akkora summát fizessen az adott szegényebb község felvigyázóinak a megszabott célra, a mekkorát a bírák helyesnek tartanak. (ii) Ha pedig a mondott megyekörzetet a bírák nem találják képesnek s alkalmasnak arra, hogy számos fennebb írt módon maga maga ellátására nem képes egyházközségét kisegítse, akkor a fennebbi célra a békebírák, avagy többedmaguk, negyedéves általános gyűlésükön tetszésök szerint s a hogy az alkalmasnak találtatik végezzék el a kirovást, az adott megyén bármelly más községen belül avagy kívül.

IV. Tétessék azután törvénnyé, hogy mind a mostani, mind a későbbeni presbiterek és felvigyázók bármellyike, mondottak szerint rendelkezvén két békebíró meghagyásával, behajthassa a fennebb említett pénzösszegeket és mindenféle hátralékot mindenkitől, ki vonakodnék a kirovás szerint járulékot fizetni; akár a mulasztó birtoktárgyainak zálogba vétele és árverésre adása által is bármelly fennebb mondott elszámoláson hátralékosnak mutatkozó pénzösszeg avagy termény értékének erejéig, a többletet megtérítve a mulasztónak. (ii) Illy zálogtárgy hiányában a két békebírónak törvény szerint joga légyen, hogy az adóst a megye tömlöcébe vettesse, hol is az tartassék óvadék és kezesség eshetősége nélkül, míg nem a mondott összeg, hátralék vagy termény lerovatik. (iii) A mondott békebíráknak, vagy bármellyiknek közülük, joga lészen fogházba vagy tömlöcbe vettetni azokat is, kik fennebb írt módon munkára fogatván, azt nem végzik. (iv) Szintűgy joga lészen a két békebírónak börtönnel büntetni mind az presbitereket és felvigyázókat, hahogy elszámolni nem tudnának, kik is óvadék és kezesség eshetősége nélkül fogva tartassanak, míg nem igaz elszámolásukat késszé nem

teszik, s le nem fizetik visszatérítve mindazokat, mik a mondott számla szerint kezükön vannak.

V. Iktattassék törvénybe továbbá, hogy mondott presbitereknek és felvigyázóknak vagy többedmaguknak törvényes jog adatik ahhoz, hogy a feljül írt két békebíró jóváhagyásával bármely fennebb említett gyermeket a mondott úton inasnak elhelyezzenek tetszésök szerénti helyre, míg nem, ha figyermek, huszonnegyedik életévét, ha penig leánygyermek, huszonegyedik életévét eléri, avagy férjhez nem megy; s légyen rájuk nézve minden esetben érvénnyel mindaz, mi, ha nagykorúként szerződéssel köteleznék magukat, kötné őket. (ii) Azon célból penig, hogy az illy szegény és maguktehetetlen személyeknek szükséges lakhely alkalmasabb módon légyen biztosítható: (iii) Iktattassék törvénybe országgyűlésünk akaratából, hogy a mondott presbitereknek és felvigyázóknak, vagy többedmaguknak, ha azon uradalom gazdájának avagy gazdáinak, melly uradalomnak az egyházközségben minden ugar és közlegelő részét képezi, jóváhagyását megszerezték (az előzőleg írásba tett engedély az úrnak kézjeggyével s pecsétjével ellátatott, avagy ha a megye békebírái vagy nagyobb részük a negyedéves általános gyűlésen megjelölt módon egy vagy több uraság ezzel azonosat érő jóváhagyása valamint írásba tett, s kézjeggyel s pecséttel ellátott egyetértése alapján így határoz), törvényes jog és mód adatik, hogy a mondott maguktehetetlen szegényeknek alkalmas lakóhelyet építtessenek, felhúzássanak és állíttassanak illő s alkalmas lakhelyen, ugaron vagy közlegelőn; s tehessék ezt a község vagy a fennebbi mód említett, adókivetésre és behajtásra fogható megyekörzet költségére; (iv) s e kunyhóba avagy házba telepíthessék a kit illet, több családot is; mind ez szembe nem állván az Ő Felsege uralkodásának harminc s egyedik esztendejében hozott, *Törvény a kunyhók építésének és fenntartásának tilalmáról* titulus alatt béiktatottakkal. (v) Ezen kunyhók és lakóhelyek penig a korábbi törvény büntetéseinek terhe alatt, melly mondott törvény hozatott Ő Felsege uralkodásának fennebb írt harmincegyedik esztendejében, a későbbiekben semmi némű más szállásként nem alkalmazhatók, csakis az adott egyházközség nincstelen szegényeit helyezhetik ide a községbeli presbiterek és a szegények felvigyázói avagy többen közülök.

VI. Feltéven, hogy bármely személy vagy illyenek egy csoportja sértve találná magát egy kivetés vagy egy adó, vagy a mondott presbiterek vagy más személyek, avagy a mondott békebírák egy valamelly tette által, ekkor a békebíráknak vagy többségüknek negyedéves általános gyűlésükön törvényadta joguk légyen általuk alkalmasnak látott döntést hozni, ezt kinyilvánítani, miben is az adott felek megnyugodni kötelesek legyenek.

VII. Iktattassék törvénybe továbbá, hogy minden szegény, agg, világtalan, sánta vagy magatehetetlen személynek vagy más, munkára nem képes szegénynek apja, nagyapja, szülőanyja, nagyanyja nem külömbül gyermeke köteles, hahogy

az módjában és képességében áll, saját költségén segíteni vagy eltartani a mondott személyt, addig a mértékig, melyet a segíteni képes személyek megyéjének békebírái avagy többedmaguk a negyedéves általános gyűlésen kijelöltek volt; (ii) azon büntetés terhe mellett, hogy minden elmúlasztott havi fizetés után húsz shillinget kell leróniuk.

VIII. Iktattassék továbbá törvénybe ehelyűtt, hogy Királyságunk minden településének, városának és székhelyének polgármestere, számadója s más fő tisztese, lévén békebíró is, ezen törvény hatályánál fogva ugyanolly hatalommal bírjon jogi hatósága határain és körén belül, ülésszakon kívül s annak idején egyaránt, ha tartanak ilyest, mint melyet a megye békebíráira íratnak s nékiek adattak, avagy kettőre vagy többre közülük, vagy a negyedéves gyűlés békebíráira; melly hatalommal az e törvényben írtakat tehetik s hajthatják végre, s más bíró vagy bírák ott ne hassanak vagy avatkozzanak közbe; (ii) valamint hogy London városának mind valahány előjárója önnön kerületében minden tekintetben olly módon tegyen és hasson, a hogy ezen törvény a Királyság bármely megyéje egy vagy két békebíráinak azt kijelöli s megengedi.

IX. Iktattassék szintűgy törvénybe, hahogy egy egyházközség az egyik megyéből át találna nyúlni egy másikba, avagy részben egy székhely, város vagy település határain belül, s másrészen azokon kívül találna fekünni, akkor az érintett megyék békebírái, illetve az illy székhelyek, városok vagy települések fő tisztesei csakis azon határig foglalkozzanak a mondott egyházközséggel, s avatkozzanak annak ügyeibe, melly joggal szabadságukban áll, s azon túl nem; (ii) s vonatkozzék ugyanez mindre a maga körzete, kerülete vagy jogi hatósága határain belül, midőn végrehajtja a fennebb említett előírtakat a felvigyázók nevezésével, az inasnak adás jóváhagyásával, a nem fizetett adók behajtatásához szükséges meghagyással, a presbiterek és a felvigyázók elszámoltatásával, és az elszámolást műlasztók vagy a számlákon mutatkozó hátralékot megfizetni vonakodók börtönbe vettetésével kapcsolatosan; (iii) mindazonáltal mondott presbiterei és felvigyázói azon községeknek, mellyek több körzetben avagy joghatóság területén fekszenek, önnönmagukat meg nem osztva feleljenek meg híven hivataluknak az adott község minden helyén, minden kezük alá eső dologban, s kötelességek legyen igaz elszámolással szolgálni a csatos város vagy település mondott fő tisztesének, valamiként a mondott békebíráknak, vagy bármely kettőnek közülök, miként az fentebb írva vagyon.

X. Iktattassék továbbá törvénybe nevezett országgyűlésünk akaratából, hogy ha Királyságunk bármely településén ezeknek utánna nem találatnának a fennebb jelölt módon évenként választott felvigyázók, akkor az illy választási műlasztást mutató megyei körzetben lakozó minden békebíró, valamint az illy műlasztással bíró székhely, város vagy település polgármestere, minden előjárója és fő tisztese a műlasztásért öt fontot fizet büntetésként, melly az adott település vagy egyház-

község szegényeinek megsegítésére fordíttassék, s mely a vétők birtoktárgyaiból hajtathatik be a fennebb írtak szerint, az adott megye avagy székhely, város vagy település békebírái általános gyűlésének meghagyásával, ha ülésszak tartatik.

XI. Iktattassék ugyancsak törvénybe, hogy minden ezen törvényben fennebb említett büntetés vagy elkobzás haszna, bárki vagy bárkik rendelték legyen el, az illető egyházközség szegényeire fordíttatik, termény és lakhely gondoskodtatik belőle, valamint egyéb jószág és segítség, miként ezen törvényben fennebb említetik s írva vagyon; (ii) és ezen büntetéseket, elkobzás és árverés útján, a mondott presbiterek vagy felvigyázók hajthatják be, vagy egy is közülök, miként fennebb, rendelkezvén a két békebíró meghagyásával, illetve a joghatárookra tekintettel a székhely, város vagy település polgármesterének, előljárójának vagy fő tisztesének meghagyásával; (iii) elkobzandó hiányában a két békebírónak vagy a mondott előljáróknak és fő tiszteseknek hatáskörüik határaitra tekintettel törvényes jog adatik, hogy a vétkest, miként fent, börtönbe vettessék, ki is ott tartassék óvadék és kezesség nélkül, míg nem a szóban forgó tartozás kielégíttetik és megfizettetik.

XII. Iktattassék törvénybe továbbá a fennebb írt akarat folytán, hogy az eljövendő *Húsvét* ünnepe után tartandó általános gyűlésen, majd pedig évente amennyi-szer helyénvalónak találják, minden megye vagy település békebírái vagy ezeknek többségük által minden községre kirovassék a bírók szerint alkalmasnak tekintett heti pénzösszeg; (ii) olly képpen, hogy egy községre se rovassék hat pennynél nagyobb összeg, sem pedig fél pennynél kisebb heti fizetendő, valamiként hogy egy megyében se legyen az egyházközségek adózása révén nyert teljes összeg, az adott megye minden községére számítva, több két pennynél. (iii) S az illy módon kivetett adóösszeg begyűjtése felől évente az egyházközség tagjai maguk közt kell egyetértsenek, ez hibádzva, az adott község presbiteri és altisztei vagy többségük, ez hibádzva pedig a szóban forgó községben lakozó békebíró vagy bírák rendelése dönt, vagy (ha nem lagnék ott bíró) a közvetlen szomszédos terület bírója.

XIII. S ha bármelly személy az így kivetett pénzösszeget megfizetni vonakodnék vagy ezt feledné, a mondott presbitereknek s altiszteknek vagy bármellyiknek ezek közül, vagy hiányukban a fennebb írt korlátokkal bármelly békebírónak törvényes jog adatik, hogy az adót a vonakodó vagy mulasztó fél birtoktárgyainak elkobzásával és árverésre bocsájtásával hajtassa be, a többletet a mondott személynek leszámolva; (ii) s elkobzás eshetőségének híjával a korlátok közt bármelly bírónak törvényes jog adatik, hogy az illy személyt, miként fent, börtönbe vettesse, s ott tartassa óvadék és kezesség nélkül, míg nem a hátralék lerovatik.

XIV. Iktattassék ugyancsak törvénybe, hogy a mondott békebírák az említett adóketítéskor tartandó általános gyűlésen határozzák meg, mely megfelelő summa fordíttassék negyedévente minden megye vagy település által a King's

Bench és a Marshalsea¹ szegény rabjainak megsegítésére, illetve az adott megyében találató ispotályokra és szegény-ápoldákra, és mely pénzösszegek küldetnek külön-külön a mondott ápoldák és menhelyek mindegyikének, oly módon, hogy minden megyéből évente legkevesebb húsz shilling küldessék az említett King's Bench és Marshalsea börtönöknek; (ii) mely summák adózás szerint becsültetvén mind valahány egyházközségre, a községek kurátorai híven begyűjtsék azokat s fizessék ki a fő tiszt-viselőnek, kinek területén az adott község található, s mindezt negyedévenként ismétlődőn, mindig tíz nappal a negyedév vége előtt; (iii) s mindezen tiszt-viselők minden megye minden negyedéves gyűlésén a mondott összegeket által adják két olyan pénztárnoknak (avagy egyikőjüknek), kik a megye békebírái vagy többségük által pénztárnoknak jelöltek, s aztán megválasztattak a megye, székhely, város vagy település békebírái által, avagy olyan területek békebírái által, melyek földjeire legalább öt font, vagy termékeire legalább tíz font adó rovatott és vettetett ki a mondott elkövetkezendő választás előtti utolsó adókirováskor vagy segélypénz kivetéskor; (iv) az ekként megválasztott pénztárnokok pedig folytassák hivatalukat egy teljes esztendeig, majd az esztendő *Húsvéti* ünnepét követő első negyedéves gyűlésen adják át tisztüket s egy negyedéves elszámolást a bevett s kiadott összegekről azoknak, kik esztendőről esztendőre a feljül írt módon az adott megye, székhely, város vagy település pénztárnokaivá választattak; (v) s ezen mondott pénztárnokok vagy egy közülük a fennebbi pénzösszeget, mely minek utánna járandóságukat levonták a mondott célokra egyenlően elosztandó, fizesse meg annak, ki azidőleg *Anglia* Legfőbb Bírájának, az udvarnagynak címét viseli, vagy a mondott Legfőbb Bíró távollétében a King's Bench korban legelőbb járó bírájának, a fennebb leírtak szerint. (vi) Ha pedig bármely presbiter vagy fő tiszt-viselő avagy ezek végrehajtói és intézői elmulasztanak a fent megjelöltek szerinti lerovást, úgy minden illy presbiter, avagy végrehajtója vagy intézője, ki vétkes, minden mulasztásért tíz shillinget tartozik fizetni; (vii) minden fő tiszt-viselő, végrehajtója vagy intézője pedig minden mulasztásért húsz shillinget tartozik fizetni. (viii) Ezen büntetések, valamint a hátralékos összegek a mondott pénztárnok vagy pénztárnokok által behajthatók legyenek birtoktárgyak fennebb írt elkobzásával és említett módon árverésre adásával, s az összegek az ezen törvényben foglalt könyöröltes célokra fordíttassanak.

XV. Iktattassék továbbá törvénybe, hogy mindazon pénztöbblet, mely bármely megye birtokában megmarad, osztassék fel a negyedéves gyűlésen a békebírák többségének megítélése szerint és fordíttassék a megye ápoldáinak megsegítésére, valamint azokéra, kik veszteséget szenvedtek tűzkár, vízkár, a tenger vagy egyéb

¹ King's Bench Division – a korabeli angol legfelsőbb bíróság egyik tagozata; a név egyszerűen az itt elítéltek börtönére is utal. Marshalsea – főudvarnagyi bíróság, mely a királyi palotától számított tizenkét mérföldnyi körzetben (a londoni City kivételével) az udvari alkalmazottak egymás közti és kívülállókkal szembeni pereiben ítélkezett; valamint a főudvarnagya alá tartozó börtön Soutwarkban. (*A ford.*)

csapás által, illetve más környözületes célokra, a szegények megsegítésére, miként azt a mondott békebírák többsége alkalmasnak látja.

XVI. Iktatassék törvénybe továbbá, ha hogy bármely választott pénztárnok akarral vonakodnék mondott pénztárnoki tisztet felvállalni, avagy vonakodnék szétosztani és kiadni a segélyt vagy elszámolni, miként azt a mondott békebírák többsége kijelölte, akkor negyedéves gyűlésükön a békebíráknak, vagy ezek híján a vándorbíráknak² egy helyben tartott tanácsülésen törvényes jog adatik, hogy a mondott pénztárnokot tetszésük szerint bírsággal sújtsák. (ii) A mondott bírság nem lehet három font alatt, s birtoktárgyak elkobzása s árverésre tétele útján behajtatik, melly aktus végrehajtatik bármely két fennebbi békebíró által, kik erre meghatalmaztattak. (iii) Fenntartatik mindazonáltal, hogy jelen törvény nem lép hatályba az eljövendő *Húsvét* ünnepéig.

XVII. Iktatassék törvénybe, hogy az Ő Felsége uralkodásának harminc s kilencedik esztendejében *Törvény a szegények helyzetének javításáról* titulus alatt hozott törvény cikkelyei érvényben és hatályban a jövendő *Húsvét* ünnepéig maradjanak; (ii) és minden ez idáig kivetett és fizetetlen adó, melly a mondott jövendő *Húsvét* ünnepéig le nem rovatik, valamint minden mostantól amaz ünnepig kivetett s a nevezett korábbi törvényen alapuló adó, melly a mondott *Húsvét* ünnepe előtt le nem rovatik, a mondott *Húsvét* ünnepe után behajtható és szedessék be a jelen törvényben vonatkozóan megjelölt felvigyázók és egyéb, e törvény által elkobzásra felhatalmazott személyek által, minden tekintetben miként ha ez adók jelen törvény hatályánál fogva vettettek volna ki s maradtak volna fizetetlen.

XVIII. Fenntartatik mindazonáltal, hogy bár az *Essex* megyében lelhető *Fowlness* szigete, mellyet víz ölel körül, lakói számára filiával³ bír, a mondott sziget mégsem egyházközség, hanem az e helyütt lévő földek különféle, a mondott szigettől távoli községekhez tartoznak, (ii) ezért iktatassék törvénybe a fennebb írt akarat folytán, hogy itt a békebírák a sziget lakói közül jelöljenek s válasszanak felvigyázókat a mondott sziget szegényeinek, s bíriának úgy a mondott bírák, mint a mondott felvigyázók egyező hatalommal s felelősséggel az ezen törvényben írt cikkelyek szándékainak, döntéseinek és céljainak végrehajtásában, és vonatkozzék rájuk minden büntetés és birtokvesztés terhe, valamiként az ottani földek lakosaira és bérlőire is tartassék érvényben minden fizetés, bírság, költség és rendelkezés, olly módon és úton, miként ha a fenti sziget egyházközség volna; (iii) mellynek okán sem a mondott sziget földjeinek lakosai vagy bérlői nem köteleztetnek azon községek szegényeinek segítéséhez hozzájárulni, mellyekhez házuk vagy földjük tartozik, pusztán otllakásuk vagy bérletük mián, csakis

² Békebírák hiányában vagy ezek hátráltatása esetén úgynevezett vándorbírák vezetése alatt évente kétszer vidéken ülésező esküdtbírság hozott ítéleteket. (*A ford.*)

³ Egyházközségi területeken kívüli imaház. (*A ford.*)

a mondott sziget szegényeinek megsegítésére; sem pedig azon egyházközségek lakói, melyeken előbbiek háza vagy földje találtatik, nem köteleztetnek pusztán lakóhelyük okán a mondott sziget szegény lakosainak megsegítéséhez hozzájárulni.

XIX. Iktattassék törvénybe továbbá, hahogy történetesen bármi némű jogsértési eljárás vagy per indíthatnék bármelly személy vagy személyek ellen bármelly elkobzás, árverésre adás vagy más egyéb dolog miatt, e törvény hatályánál fogva a védekező vagy védekezők minden illy eljárásban vagy perben tetszőleg ártatlannak vallhatják magukat, avagy perkifogással, hatásköri jogra hivatkozással vagy megokolással élhetnek; eléadván, miként rendeltetett el a mondott elkobzás, árverés vagy egyéb aktus e törvény hatályánál fogva, s kijelentve fenti perkifogásban, hivatkozásban vagy megokolásban, hogy a mondott elkobzás, árverés, áthágás vagy egyéb aktus, mellyben a panaszos magát sértettként találná, valóban jelen törvény hatályánál fogva tétetett, s összhangban vala a törvény törekvésével, tartalmával és érvényével, s nem szükséges bármelly egyéb, e törvényben foglalt tárgyról vagy körülményről beszámolnia vagy számot adniok; (ii) s ezen perkifogásra, hivatkozásra vagy megokolásra a panaszosnak jogában áll úgy megfelelni, hogy a védekező a mondott elkobzást, árverést vagy bármelly egyéb, a vádban felhozott aktust vagy áthágást önnön téves ítélete folytán rendelte el, azon ok nélkül, melly a védekező által kijelentetett; (iii) minek utánna minden illy jogeset tárgyalással tizenkét ember által megítéltessék, nem másként, mint az egyéb személyes ügyekben szokásos; (iv) melly tárgyalás során az ügy vitassék meg mindkét félnek jelenlétében, s igazság tétessék; (v) s ha az ügy a védekező javára dölne el, vagy a panaszos az első fórum után nem jelennék meg újfent, a mondott védekező kára háromszorosan téríttessék meg, minthogy ok nélkül háborgattatott az ügyben, s felmerült költségeiért is kárpótoltassék, melly kárát az esküdtek mérjék fel, vagy bírói íven⁴ tudakoltassék, tetszés szerint.

XX. Fenntartatik, hogy jelen törvény csupán a következő parlamenti ülészak végéig marad hatályos.”

fordította: Polyák Béla

⁴ Hivatalos kérdőív, melyet a bíró az ártatlanul megvádoltaknak ad ki, hogy keletkezett kárukról képet kapjon. (*A ford.*)